

CSR

Corporate Social Responsibility – förenligt med aktiebolagens krav på vinst?

Emmelie Lundin

Kandidatuppsats i handelsrätt
Aktiebolagsrätt
VT2013

Handledare
Marianne Steneroth sillén

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Förord

Stort tack till min handledare Marianne Steneroth Sillén för all hjälp och motivation.

Tack till Pär-Olof Johannesson på TerraNet som inspirerat mig att skriva uppsatsen och med fortsatta studier på området.

Innehållsförteckning

1. Inledning	11
1.1 Ämne Bakgrund	11
1.2 Syfte Frågeställning	12
1.4 Metod och material	12
1.5 Disposition	13
2. Aktiebolagslagen	15
2.1 Inledning	15
2.2 Aktiebolag som bolagsform	15
2.2.1 Aktiebolagets källor	16
2.2.2 Bolagsstyrningssystemet.....	16
2.3 Vinstsyfte enligt 3:3 ABL	17
2.3.1 Minoritetsskyddet	19
2.3.2 Generalklausul	20
2.3.3 Bolagsordningen- Verksamhetsföremål	21
2.3.4 Värde kontra vinst.....	22
2.4 Sammanfattning av ABL	24
3. CSR	25
3.1 Inledning	25
3.2 Hållbar utveckling	25
3.2.1 ISO 26000	27
3.2.2 Svenskt näringsliv	27
3.3. Företags CSR – arbete	28
3.3.1 Ekonomiskt ansvarstagande.....	29
3.3.2 Miljömässigt ansvarstagande	31
3.3.3 Socialt ansvarstagande	33
3.4 Varumärket mår bra av CSR	35

3.4.1 CSR och tillämpning.....	35
3.5 Sammanfattning av CSR	37
4. Analys och Slutsats	39
4.1 Sammanfattning av undersökning.....	39
4.2 Analys och diskussion om ABL och CSR.....	39
4.2.1 Egna reflektioner	43

Sammanfattning

Uppsatsen behandlar hur företagen kan vara delaktiga i ett samhällsansvar genom Corporate Social Responsibility (CSR), och hur detta ansvar samtidigt kan förenas med aktiebolagslagens krav på vinst. Det tar flera år att bygga upp ett starkt varumärke, men kan röra sig om timmar för att förstöra det, om det visar sig att företaget inte lever upp till kraven på samhällsansvar. Det råder fortfarande en stor osäkerhet om huruvida CSR ökar lönsamheten eller inte. En rättslig undersökning av aktiebolagslagens krav på vinst presenteras i uppsatsen och det redogörs för vilka beslut som faller under styrelsen och vilka aktieägarna ansvarar för. Vidare redogörs uppsatsen för vad CSR innebär utifrån tre olika perspektiv; ekonomiskt, miljömässigt och socialt ansvarstagande. Inom varje område redogörs det för vilka möjligheter företagen har att ta hänsyn till CSR, och bedriva detta arbete på ett så effektivt sätt som möjligt.

Resultatet av undersökningen visar att det går att bedriva ett effektivt CSR arbete utan att det strider mot vinstkravet i aktiebolagslagen. Styrelsen måste visa att beslut som faller under CSR kommer att bidra till ökad vinst för företaget, för att undvika klander från aktieägare. Inom respektive ovannämnda perspektiv påvisas möjligheterna att öka lönsamheten utifrån CSR, exempel på detta presenteras i undersökningen. Ökad vinst åstadkoms genom direkta kostnadsreduceringar, såväl som värdeökning av varumärket genom ökad attraktionskraft, vilket således innebär att CSR är förenligt med ABL:s vinstkrav.

The paper discusses how businesses can participate and take social responsibility by CSR (Corporate Social Responsibility), and how this also can be combined with companies' demands for profit. It takes several years to build a strong brand, but it only takes a few hours to destroy, if it appears that the company does not take any social considerations. There is still a lot of ignorance in this field, and whether CSR improves profitability or not, is still a mystery for many. A legal investigation of companies' demands for profit is presented and describes the decisions that fall under the board as well as the shareholders' responsibility. Furthermore, the paper presents what is meant by CSR, based on three areas: economic, environmental and social. Each area presents the opportunities companies have to take CSR into account, and pursue this in the most efficient manner possible. The paper intends to answer the following question: to what extent is CSR compatible with ABL's demands for profit?

The conclusion that could be drawn is that it is possible to conduct an effective CSR work without having to be against profit requirement. The board needs to show how the decisions that fall under the CSR, will contribute to increased profits for the company. In each area, it is been demonstrated that it is possible to increase profitability by CSR, and examples are presented in the survey. Increased profits are made through direct cost reduction, as well as the increased value of the company by attracting investors, which means that CSR is consistent with the ABL's demands on profit.

Förkortningar

NJA	Nytt juridiskt arkiv avd. I
SFS	Svensk författningssamling
CSR	Corporate Social Responsibility
ABL	Aktiebolagslagen
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
ISO	International Organization for standardization
EU	Europeiska Unionen

1. Inledning

1.1 Ämne | Bakgrund

Ett av Sveriges största bolag granskades för några månader sedan av ett känt svenskt tv-program. TV-programmet ville undersöka huruvida företaget uppfyller skäligen krav på samhällsansvar. Företaget i programmet möttes av stark kritik, då det visade sig att de använde sig av oskäligen lönevillkor, vilket kan innebära stora negativa konsekvenser. Vad som mötte mest kritik, var att företaget inte hade ett fungerade CSR (Corporate Social Responsibility) arbete, innebärande att företaget inte tog sitt samhällsansvar till fullo. Med hänsyn till detta väcktes tankar och idéer; hur skall ett bolag ta största möjliga samhällsansvar och samtidigt generera så mycket vinst som möjligt? Aktiebolags huvudsyfte är att generera vinst vilket bland annat är en del av minoritetsskyddet för aktieägarna. Finns det situationer som riskerar att frångå vinstkravet, då viljan att bedriva ett effektivt CSR arbete och värna om hållbar utveckling står i strid med varandra?

Regeringen har beslutat att Sverige tillsammans med andra stater skall verka för att värna om hållbar utveckling. En av de stora utmaningarna vi står inför är att ekonomisk tillväxt ofta sker på bekostnad av miljö och hälsa.¹ Idag räcker det inte enbart med att staten implementerar CSR åtgärden utan det faller även under företagens enskilda ansvar. I en studie av fyra företags implementering av samhällsansvar framkommer det att tre av dessa fyra företag känner påtryckningar från konsumenter, den största påtryckningsgruppen i dessa frågor. Det framkommer även att företagen inte har svårt att förstå innebörden och vikten av CSR, utan snarare hur det skall omsättas i handling.² Vi kan alltför ofta läsa om de negativa konsekvenser det kan innebära att enbart fokusera på ekonomiskt värdeskapande och inte ta hänsyn till andra värden, så som etik och miljö. Jag anser därför det intressant att undersöka hur företag kan värna om vinstkravet samtidigt som de tar ett större samhällsansvar.

1 Prop. 2002/03:122

2 Socialt Ansvar – en studie av fyra företags syn på och implementering av Socialt Ansvar

1.2 Syfte | Frågeställning

Ovanstående iakttagelser har motiverat mig att undersöka på vilket sätt CSR och aktiebolagets vinstkrav samverkar. Uppsatsen har som syfte kartlägga vad som avses med vinst enligt aktiebolagslagen och om lagen lämnar utrymme för andra ekonomiska transaktioner än de direkt vinstgenererande. Uppsatsen syftar även till att kartlägga vad CSR innebär, samt vilka möjligheter ett företag har att omsätta kunskap i handling. Min frågeställning lyder:

I vad mån är CSR förenligt med aktiebolagets krav på vinst enligt 3:3 ABL?

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen har begränsats till att inte undersöka alla områden som skyddar minoriteten, utan att endast undersöka det som har med vinst, ABL:s generalklausuler och verksamhetsföremålet att göra. Uppsatsen kommer inte heller att behandla miljöbalken trots att detta är närliggande med CSR. Vidare kommer inte en diskussion om olika länders syn på samhällsansvar presenteras, inte heller de politiska frågor som väcks då flera länder skall enas om samma riktlinjer.

1.4 Metod och material

I uppsatsen har traditionell juridisk metod använts. I andra kapitlet presenteras en rättsutredning av aktiebolagslagen genom att studera lagtext, förarbeten, praxis samt doktrin. EU-rätten kommer inte att beröras mer än i korta drag, då jag anser att svensk aktiebolagsrätt till största del är harmoniserad med EU-rätten. Jag har dock tagit hänsyn till lagförslag gällande vinstkravet och presenterat hur detta skulle inverka på EU-rätten. Vidare har undersökningen avgränsats till att mer specifikt undersöka hur vinstsyftet kommer till uttryck i ABL.

Då CSR sträcker sig utöver vad lagen kräver, saknas traditionella rättskällor. Jag har istället studerat hur regeringen och internationella organisationer utformat riktlinjer för hållbar utveckling och i vad mån CSR kommer till uttryck i de olika rättskällorna. Många av de källor som använts för att utreda CSR, är så kallade ”soft law” och är inte bindande eller tvingande.

För att vidare undersöka området CSR har jag fått använda mig av icke juridiskt material och göra en kvalitativ undersökning. Jag har analyserat artiklar och rapporter om hur

olika företag jobbar med CSR såväl som hur framstående ekonomer ser på fenomenet. Det har varit viktigt att blanda fakta från såväl företag som forskare inom området. Då CSR är en relativt ny företeelse, är valet av litteratur mycket begränsat och artiklarna har varit det som utgjort den huvudsakliga källan.

Hållbar utveckling och CSR är en internationell företeelse och det har därmed varit mycket viktigt att beakta artiklar publicerade i andra länder, för att öka bredden av kunskap och få en mer objektiv analys av detta. Jag har analyserat uppsatsen genom att väga de situationer som behandlas under CSR mot de krav som ABL ställer upp, för att undersöka vilka situationer som är förenliga med ABL:s krav på vinst. För att ge en så objektiv bedömning av CSR som möjligt, har arbetet inte specificerats till en särskild bransch, utan syftar till att ge läsaren en bred bild, vilket gör uppsatsen tillämplig på många områden.

1.5 Disposition

Första kapitlet ger en introduktion till ämnet och även de metoder som använts. Undersökningens andra kapitel inleds med en rättsutredning av aktiebolagslagen, i detta kapitel undersöks det vad som menas med vinst och vilka regler som finns kring detta. Kapitlet behandlar även vem som har behörighet att besluta om företagets resurser och vilka beslut som kan klandras av aktieägarna. I kapitel tre undersöks vad hållbar utveckling innebär och en undersökning av CSR:s tre olika ansvarsområden (ekonomiskt, miljömässigt, socialt) presenteras. I varje område presenteras förslag på åtgärder som kan öka företagets lönsamhet och värde. Slutligen görs en analys av rättsutredningen i kapitel fyra och resultat och slutsats presenteras.

2. Aktiebolagslagen

2.1 Inledning

I detta kapitel beskrivs vad som avses med ett aktiebolag, samt vilken reglering som finns på området. Betoning kommer att läggas på regleringen kring vinstutdelning- vad avses med vinst – samt aktiebolagens verksamhetsmål enligt bolagsordningen. Kapitlet inleds med en beskrivning av aktiebolagens framväxt.

2.2 Aktiebolag som bolagsform

I Sverige finns idag drygt 390 000 aktiebolag. Antal nystartade aktiebolag slår rekord och tillväxten på marknaden ökar i rask takt.³ Allt eftersom marknadsekonomi får ett starkare fäste och utbud och efterfråga styr prissättningen, ökar intresset för att starta och driva eget bolag. Aktiebolag är idag den vanligaste formen av bolag, och anses vara en av de säkraste associationsformerna, då aktiebolaget är en egen juridisk person.⁴ Bolaget kan bestå av allt från en till över en miljon delägare, beroende på kapitalets storlek och bolagets systematik. I publika bolag kan ägandet vara mycket spritt och på så sätt skapa en klyfta mellan ägandet och ledningen. Ledningen är beroende av att bolaget har delägare som är villiga att investera i bolaget, samtidigt som aktieägarna är intresserade av att ledningen maximerar bolagets kapital, så att delägarna får avkastning på investerat kapital. Det är ofta denna problematik som presenteras då man beskriver aktiebolag, och viktigt att ha i åtanke under uppsatsens gång, då CSR frågor hamnar någonstans mittemellan.⁵

³ Driva eget, Antal aktiebolag slår rekord

⁴ Juridisk person -Ett rättssubjekt i form av ett bolag, en stiftelse, en förening, en kommun, staten, eller liknande.

⁵ Af Sandeberg, Catarina, s. 19 ff.

2.2.1 Aktiebolagets källor

Den svenska aktiebolagslagen baseras på ett antal olika rättskällor, så som lagtext, förarbeten, EU- direktiv, bolagsordning, rättspraxis samt doktrin. Lagen och dess förarbeten har högst dignitet och fungerar som ett täcke för aktiebolagen. ABL fyller alltså ut, och tolkar vid eventuella tvister.⁶

Då EU försökt att harmonisera aktiebolagsrätten mellan medlemsstaterna, har EU-rättsliga direktiv implementerats i ABL. Regler för aktiebolag spelar stor roll inom EU, då harmoniserade regler underlättar transaktioner vilket bidrar till en ökad handel. Aktieägarna har även fria händer att skriva de bolagsordningsregler de önskar, med viss inskränkning från ABL. Bolagsordningen är alltså bindande för bolaget, men har trots detta en underordnad ställning i förhållande till ABL.⁷

2.2.2 Bolagsstyrningssystemet

Vi bör bekanta oss med hur ett aktiebolag styrs, och hur ägande och styrning förhåller sig till varandra. Detta för att förstå vilka beslut som styrelsen ansvarar för, samt vilka som har rätt att klandra dessa. ABL delar in aktiebolag i fyra delar, bolagsstämma, styrelse, verkställande direktör och revisor. Som nämnts i föregående avsnitt, består ett aktiebolag av en eller flera delägare. Dessa delägare behöver inte ha en direkt anknytning till bolaget, då aktier tecknas. I de mindre bolagen där det är få delägare, är dessa ofta del av styrelsen och verkställande direktör. I större bolag där ägandet är väldigt spritt, ökar behovet av att utse en styrelse som skall bestå av en eller flera personer. För att aktieägarna inte skall förlora allt inflytande över bolaget, hålls årligen en bolagsstämma där aktieägarna utser en styrelse.⁸ Styrelsen ansvarar för bolagets strategiska planering, och bolagets organisation samt förvaltning av bolagets angelägenheter. Då styrelsen inte jobbar med den dagliga verksamheten, delegeras uppgifter av den löpande förvaltningen till en verkställande direktör, som utses av styrelsen.⁹

I privata aktiebolag får styrelsen utse en VD enligt 8:27 ABL, som skall fullfölja de uppgifter som tillhör den löpande förvaltningen (8:29 ABL). Publika bolag har däremot ett krav på sig att utse en VD enligt 8:50 ABL. Löpande förvaltning omfattar det som tillhör den dagliga verksamheten, rutinärenden eller åtgärder som är återkommande. Det innefattar även åtgärder, som med hänsyn till bolagets storlek inte är av osedvanlig

6 Sandström, Torsten, s.28.

7 Sandström, Torsten, s.28 ff.

8 Af Sandberg, Catarina, s.73.

9 Ibid, s.122.

beskaffenhet eller stor storlek.¹⁰ Vad som ingår i den löpande förvaltningen är alltså svårt att tolka, då det inte finns några fasta regler på vad löpande förvaltning omfattar, utan är beroende av bolagets art och storlek. Det som är rutin i ett bolag, är kanske extraordinärt i ett annat, och skall därmed beslutas av styrelsen.¹¹

2.3 Vinstsyfte enligt 3:3 ABL

I ett aktiebolag är huvudsyftet att bereda aktieägarna vinst. Det är därför mycket viktigt att studera reglerna kring detta och vilka transaktioner som är förenliga med ABL. I 3:3 ABL stadgas följande:

”Om bolagets verksamhet helt eller delvis skall ha ett annat syfte än att ge vinst till fördelning mellan aktieägarna, skall detta anges i bolagsordningen. I så fall skall det också anges hur bolagets vinst och behållna tillgångar vid bolagets likvidation skall användas”.

Aktiebolagens huvudregler är alltså att generera vinst, men lagen lämnar även utrymme för andra ändamål. I bolagsordningen kan man t.ex. föreskriva att en del av årets vinst skall gå till annan fond, och därmed räknas som bundet kapital. Vinstutdelningen får alltså inte påverka det egna bundna kapitalet, utan bara tas av fritt eget kapital som överstiger eventuell redovisad förlust.¹² För att vidare förstå vad som avses med vinst i ett aktiebolag är det nödvändigt att ta en titt på hur balansräkningen fungerar. Följande är ett exempel på en enkel balansräkning:

Bank 100 000	Aktiekapital 100 000
Kundfordringar 100 000	Skulder 50 000
	Vinst: 50 000

Aktiekapitalet är alltså ett bundet kapital som måste finnas i bolaget och kan inte tas ut i vinst, såvida man inte minskar aktiekapitalet.¹³

10 Prop. 1975:103 sida 37

11 Sandström, Torsten, s. 121 ff.

12 Prop. 1975:103 sida 476.

13 Sandström, Torsten, s. 90.

Det är alltså aktiebolagens huvudsakliga syfte att bereda aktieägarna vinst, så att aktieägarna får avkastning på sitt investerade kapital. ABL har även satt upp ytterligare regler för att skydda ägarna från att vinsten används till annat än det som är förenligt med verksamhetens syfte. Ledningen kan t.ex. inte starta en gren inom verksamheten som inte förväntas generera vinst. Vinstkravet är dock inte helt undantagslöst, då stämman kan besluta om gåva till allmännyttiga ändamål enligt 17 kap 5§ ABL

“Bolagsstämman eller, om saken med hänsyn till bolagets ställning är av ringa betydelse, styrelsen, får besluta om gåva till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, om det med hänsyn till ändamålets art, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt och gåvan inte strider mot 3 §.”

Vad som avses med gåva begränsas av verksamhetsföremålet såväl som vinstsyftet. En ekonomisk transaktion så som sponsring som motiveras med affärsmässiga skäl anses inte vara en gåva, då det kan generera intäkter på lång sikt. För att gåvan skall vara giltig skall beslutet godkännas av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget (7 kap 43§). Det framgår även av paragrafens andra mening att styrelsen kan besluta om gåva om den är av ringa betydelse för bolaget.¹⁴

Befogenheten att fatta detta beslut begränsas även av ”allmännyttigt ändamål”, vilket exempelvis kan vara skola, sjukvård, och idrottsföreningar. Är detta rekvisit uppfyllt måste en bedömning om gåvans skälighet göras. Värdet av gåvan får inte vara så stort att de påverkar bolagets ekonomiska ställning negativt. Hänsyn bör tas till bolagets egna kapital och rörelseresultat enligt senast fastställda balansräkning. Vidare bör man vid en bedömning av skäligheten även titta på bolagets framtidsutsikter.¹⁵ Ett rättsfall som ger vägledning i detta resonemang är NJA 1962 s.182.

Stämman i AB Borgholms elektricitetsverk beslutade att en del av vinsten skulle lämnas i form av gåva till Borgholms stad att disponeras av drätselkammaren för upprustning av stadens torg eller dylikt. Bolagets redovisade vinst uppgick till 59 000 kronor och värdet på gåvan uppgick till 20 000 kronor. Beslutet klandrades av enskilda aktieägarna med hänvisning till att det inte skulle uppfyllt rekvisitet på allmännyttigt ändamål och även stridit mot verksamhetsföremålet. De enskilda aktieägarna ansåg även att gåvobeloppet på 20 000 kronor var för stort i förhållande till bolagets redovisade vinst och kunde skada

14 Prop. 2004/05:85 s. 754

15 Prop. 2004/05:85 s. 755

bolaget. Domstolen fann att rekvisitet allmännyttigt ändamål var uppfyllt, då gåvan skulle förbättra stadens yttre och komma allmänheten till nytta. HD fann däremot att gåvans storlek var att betrakta som oskäligt i förhållande till bolagets likvida tillgångar samt aktiekapital och kunde skada bolaget. Beslutet upphävdes därmed av HD.

2.3.1 Minoritetsskyddet

Grundprincipen är som beskrivits ovan, att generera maximal vinst som skall fördelas mellan aktieägarna. Vinstsyftet ställs därmed upp som skydd för aktieägarna, då bolaget inte får använda deras resurser till ändamål som inte kommer att gagna aktieägarna. Vad gällande beslut i bolag skyddas aktieägarna genom minoritetsskyddet. Detta innebär att även de aktieägare som inte når upp till en majoritet skyddas. Innehar en aktieägare 10 procent eller mer, kan den åberopa vissa skydd, så som att en tillkalla en extra bolagsstämma (7:13 2st ABL). Vad gäller ändring av bolagets syfte krävs särskild kvalificerad majoritet (7:43 ABL) för att bolaget skall ha ett annat syfte än vinst. Det räcker alltså inte med att det är kvalificerad majoritet, utan konsensus måste råda mellan samtliga aktieägare på bolagsstämman och dessa tillsammans skall företräda minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget. Anledningen till att så särskild kvalificerad majoritet krävs är att ändringen starkt ingriper i den rätt som tillkommer redan utgivna aktier.¹⁶ Ett exempel på ett sådant beslut kan vara aktieägarnas rätt till vinst. Skulle styrelsen besluta om en åtgärd som inte kommer att vara vinstdrivande, räcker det med att endast en aktieägare klandrar beslutet för att det skall vara ogiltigt.¹⁷ En ändring som har till syfte att hålla nere vinstutdelningen och underlätta bolagets konsolidering faller däremot inte under denna punkt.¹⁸

Det bör slutligen poängteras att aktieägarna inte har rätt att klandra samtliga beslut som tas av styrelsen. Eftersom styrelsen måste ha viss handlingsfrihet inom sitt förvaltningsområde, kan aktieägarna inte klandra ett beslut som affärsmässigt är oklokt och kan innebära en förlust. Handlingen måste tydligt strida mot vinstsyftet och visa på att beslutet uppenbart har en benefik del.¹⁹

16 Prop. 1975:103 s. 408, SOU 1971:15 s. 238

17 Af Sandberg, Catarina, 136 ff.

18 Prop. 1975:103 s. 409

19 Af Sandberg, s. 137.

2.3.2 Generalklausul

”7:47 ABL - Bolagsstämman får inte fatta ett beslut som är ägnat att ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare.”

Generalklausulen är ett utsträckt skydd för aktieägarna, och fyller ut där kvalificerad majoritet (7:43 ABL) inte kunnat förhindra maktmissbruk. Generalklausulen blir tillämplig på ett beslut som anses kränka en aktieägare genom att medföra fördelar för endel och nackdelar för andra. Det är även tillämpligt i de situationer där en utomstående har fått rätten till något som annars skulle tillfalla en aktieägare så som nyemission. Beslutet måste innebära sådan fördel för den utomstående att den är otillbörlig för befintliga aktieägare. En begränsad nackdel för en aktieägare anses inte falla under otillbörlighets rekvisitet, utan beslutet måste ha tendenser till maktmissbruk. Varken styrelsen eller verkställande direktören får fatta beslut som ger otillbörlig fördel för en aktieägare eller nackdel för aktieägare eller bolaget.²⁰ 8:41 1 st ABL:

“Styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget får inte företa en rättshandling eller någon annan åtgärd som är ägnad att ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare”

Exempel på generalklausulens tillämpning finns i rättsfallet NJA 1964 s. 431. Aktiebolaget hade ett hembudsklausul vilket innebar att hembjudna aktier skulle fördelas mellan dem som ville lösa in i förhållande till sitt aktieinnehav. Bolagsstämman beslöt att ändra hembudsklausulen så att alla aktier skulle fördelas jämnt mellan aktieägarna. Detta medförde en nackdel för dem som hade ett stort aktieinnehav och innebär en otillbörlig fördel för dem som hade ett litet antal, även om själva rätten till aktierna inte inskränktes. Den aktieägare, som klandrar ett bolagsstämmobeslut under åberopande att beslutet strider mot generalklausulen, behöver inte bevisa att någon otillbörlig fördel faktiskt uppkommit, utan det räcker att bevisa att beslutet är ägnat ge en aktieägare en otillbörlig fördel.

Det faktum att aktiebolaget drivs med vinstsyfte gör att vissa konflikter kan lösas genom hänvisning till att det som gynnar bolaget även gynnar aktieägarna och att samtliga

²⁰ Prop. 1973:93 sida 137

aktieägare får ökad avkastning. Vinstmaximeringsprincipen väger alltid tyngre än generalklausulerna. Ett beslut som tas skall alltså kunna bevisa att även om det är en nackdel för vissa så medför det en ekonomisk fördel för bolaget som helhet och samtliga aktier har ökat i värde.²¹

2.3.3 Bolagsordningen- Verksamhetsföremål

I ett aktiebolag är bolagsordningen det avtal där delägarnas viljeförklaring uttrycks. Det är alltså mycket angeläget att studera bolagsordningen för att få en ökad förståelse för vilka beslut som är förenliga med bolagets verksamhet, särskilt med hänsyn till den fortsatta undersökningen som skall presenteras.

I ABL ställs det upp vissa krav på uppgifter som bolagsordningen måste innehålla, men aktieägarna kan själv välja att ta in uppgifter utöver detta. Utformningen av bolagsordningen är mycket viktig, då den är offentlig och ofta ligger till grund för dem som funderar på att köpa aktier i ett företag. En rad olika krav ställs upp, men fokus skall särskilt ligga på verksamhetsföremålet.²²

Verksamhetsföremålet är uppställt som skydd för aktieägarna. Styrelsen får inte fatta beslut som strider mot verksamhetsföremålet. Verksamhetsföremålet innehåller en ändamålsbeskrivning där delägarna anger vilken typ av verksamhet som skall bedrivas. Detta utgör sedan ramen för verksamheten och de transaktioner som kan klandras av stämman.²³ Låt oss titta på ett exempel; ett aktiebolag startas med syfte att sälja bilar, skulle stämman sedan besluta att köpa upp en klädbutik, är detta inte i direkt anknytning till den ursprungliga verksamheten och beslutet kan således klandras. Med detta sagt innebär detta inte, att bolaget inte kan besluta om transaktioner som är verksamhetsenliga. Är samtliga aktieägare överens om att avsteg från verksamhetsföremålet kan göras, är detta fullt legalt, och kan inte klandras i efterhand²⁴. Det kan vara svårbedömt huruvida en transaktion är utanför verksamhetsföremålet eller ej. Vissa bolagsordningar lämnar detta

21 Prop. 1973:93 sida 137 f.

22 Af Sandberg, s. 41.

23 Ibid, s.138.

24 Af Sandberg, Catarina, s.139.

mycket öppet för tolkning, andra har en mycket specifik utformning av vilken verksamhet som skall bedrivas.

I rättsfallet NJA 2000 s. 404 menar domstolen att då ett beslut av styrelsen får till följd att verksamheten upphör, kan det klandras av stämman. I det aktuella fallet hade styrelsen i bolaget flyttat över all verksamhet till ett annat bolag, som ägdes av majoritetsägare i det första bolaget. Domstolen uttalar följande,

”Enligt 8 kap 13 § aktiebolagslagen (1975:1385), i dess lydelse före 1998 års ändringar [numera 8 kap 34 §], får styrelsen för ett bolag inte företa rättshandling eller annan åtgärd som är ägnad att bereda otillbörlig fördel åt aktieägare eller annan till nackdel för bolaget eller annan aktieägare. Enligt 15 kap 1 § samma lag skall styrelseledamot, som vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar aktieägare eller annan genom överträdelse av aktiebolagslagen eller bolagsordningen, ersätta skadan.”²⁵

Då en företrädare för ett bolag vidtagit en åtgärd som strider mot verksamhetsföremålet, blir denna enskilt bunden, då det ses som ett befogenhetsöverskridande, 8: 42 2 st:

“En rättshandling gäller inte heller mot bolaget om styrelsen, den verkställande direktören eller en särskild firmatecknare har överskridit sin befogenhet och bolaget visar att motparten insåg eller bort inse befogenhetsöverskridandet. Detta gäller dock inte när styrelsen eller den verkställande direktören har överträtt en föreskrift om föremålet för bolagets verksamhet eller andra föreskrifter som har meddelats i bolagsordningen eller av ett annat bolagsorgan.”²⁶

Är det däremot den verkställande direktören eller styrelsen i sin helhet som tagit beslutet, blir bolaget bundet.

2.3.4 Värde kontra vinst

”Vinsten är nödvändig eftersom det är enda sättet för företaget att överleva.”- Ulf Eklöf, grundare av Stadium

Vinst är som tidigare förklarats i 2.3 intäkter minus kostnader, och syftar till rent ekonomiska värden. Men man skulle kunna säga att ett bolag har fler värden att ta hänsyn

²⁵ NJA 2000 s. 404.

²⁶ 8 Kap 2§ 2 st.

till utöver de rent ekonomiska så som etik och moral. Genom värderingar får vi svar på vad som är önskvärt och värdefullt i ett bolag. Allt fler företag börjar se att ekonomiskt effektivitet går att förena med moraliska och etiska värderingar. Företag som har tydliga värdegrunder attraherar kunder och investerare.²⁷ Ökat värde sker bland annat genom långa avtal, stärkande av varumärket, rätt medarbetare, samt förmodad tillväxt genom analys av marknaden. Ofta när det talas om värde i bolag syftar detta till ekonomiskt värde, alltså till vilket belopp något kan bytas, säljas eller köpas. Den svåra frågan blir hur vi värderar företags moraliska ställningstaganden så som CSR? Moraliska åtaganden är underordnade de ekonomiska då bolagets huvudsyfte är att bereda aktieägarna vinst.²⁸ Den amerikanska ekonomen Milton Friedman menar dock att ett aktiebolag inte kan ansvara för andra värden än de rent ekonomiska. Bolagets enda skyldighet mot samhället är att öka vinsten, ekonomi och etik skall inte beblandas enligt honom. Företag som fokuserar på etik och avsätter pengar till välgörenhet stjälar från aktieägare menar han. Vidare menar han att aktieägare som tilldelats vinst, har det frivilliga valet som privatperson att agera etiskt, det skall inte bolaget ansvara för. Med globaliseringen hotas företag och konkurrensen blir allt hårdare, vilket innebär att företag måste konkurrera på lika villkor för att kunna överleva. Starka etiska påtryckningar riskerar att sätta företaget ur spel mot ett företag vars enda syfte mot samhället är vinst.²⁹ Det är en fara om bolag tvingas göra avkall på sin vinstmaximering, då bolaget riskerar att bli ekonomiskt ineffektivt. Exempel på detta är 32 kap ABL om ett nytt aktiebolag *-aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning*. Huvudsyftet med aktiebolaget är att bolaget skall drivas med annat syfte än att generera aktieägarna vinst, större delen av vinsten skall alltså stanna i bolaget.³⁰ Det som är viktigt att poängtera och som följer Friedmans linje är dock att det fortfarande bygger på frivillighet. Det skall inte vara ett tvång för företag att ha en vinstbegränsning, då detta kan skada marknadsekonomin. 32 kap ABL gäller dock endast för privata aktiebolag, då propositionen framställer att publika bolag med vinstbegränsning inte ligger i linje med EU-rätten.³¹

27 Koskinen, Lennart, s.8

28 Trollestad, Claes s. 260,261.

29 Friedman, Milton

30 Prop 2004/05 s.178

31 Ibid. s.178 f.

2.4 Sammanfattning av ABL

Huvudsyftet för aktiebolag är att bereda aktieägarna vinst 3:3 ABL. Vinsten i bolaget är det som utgör det fria kapitalet. Det kan i vissa undantag skrivas in i bolagsordningen att bolaget skall ha annat syfte än bereda aktieägarna med vinst, till exempel att vinst skall gå till andra ändamål, så som välgörenhet. Styrelsen får inte besluta om transaktioner som inte kommer att generera någon vinst. Beslut som har en benefik del, kan klandras av aktieägarna, då det skall råda konsensus mellan samtliga aktieägare för att beslutet skall vara giltigt. Vad som bör poängteras är att aktieägarna inte kan klandra alla beslut som inte förväntas vara direkt vinstgenererande, då beslutet kan innebära att företaget ökar sitt värde och därigenom kommer aktieägarna till godo på lång sikt.

3. CSR

3.1 Inledning

I takt med att samhället utvecklas, menar många att även en medvetenhet om moral och miljö öka bland medborgarna. Det är idag vedertaget att företag ägnar sig åt områden utöver den ordinarie verksamheten. Medvetenheten om existentiella hot har lett till internationella ansträngningar där stater emellan beslutar om samarbeten och strukturella förändringar för att klara dagens miljöpåfrestningar. Det finns inskrivet i svensk kod för bolagsstyrning, att företag skall se till att de ställer upp erforderliga etiska riktlinjer för företagets uppträdande, detta för att möta de påtryckningar som samhället kräver för en hållbar utveckling.³² Företags samhällsansvar, Corporate Social Responsibility (CSR) är inte bara en fråga om juridik, utan även en fråga om företagets utveckling och värdeskapande.³³ Vi skall i följande kapitel få en ökad förståelse för hållbar utveckling samt vad CSR innebär och undersöka om företag kan dra nytta av detta för att på sikt öka vinsten i bolaget.

3.2 Hållbar utveckling

“Det nya århundradets största utmaning är att ta ett abstrakt begrepp som hållbar utveckling och göra det till en verklighet för människorna över hela världen”. – Kofi Annan

Begreppet hållbar utveckling myntades av Lester Brown 1981 och fick internationell spridning genom Bruntlandkommissionen som tillsattes av FN i mitten på 1980-talet. Hållbar utveckling definieras som en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. Ett

³² Svernlöv, Carl, s. 90.

³³ Taxell, Christoffer.

hållbart samhälle genomsyras av demokratiska värderingar och medborgarna har lika möjligheter oavsett kön, socialekonomisk tillhörighet eller kultur.³⁴ Sverige har varit mycket aktiva i det internationella arbetet och bidragit till att formulera sammanhållen politik på området.³⁵ Den stora frågan som genomsyrar uppsatsen är om ekonomisk tillväxt nödvändigtvis måste påverka miljö och hälsa negativt? I prop. 2002/03:122 står följande:

”En av de största utmaningarna i strävan att uppnå en hållbar global utveckling är att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och negativ påverkan på miljö, naturresurser och människors hälsa.”³⁶

I utredningen framkommer även att sociala, miljömässiga, och ekonomiska förhållanden är beroende av varandra för att framtidens hållbarhet inte skall påverkas.

Hållbarhetsutveckling ställer inte bara krav på staterna utan även på företag och individnivå. OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) ställer upp riktlinjer för multinationella företag som skall vägleda för ansvarsfullt företagande och stöds av 37 regeringar däribland Sverige. Riktlinjerna innehåller frivilliga principer och standarder för hur affärsverksamheten skall bedrivas. Riktlinjerna ersätter inte och ska inte anses åsidostätta inhemska lagar eller andra författningar.³⁷ Under de senaste åren har alltså pendeln börjat svänga mot en mer harmoniserad syn på företagande mellan länderna och det gäller att återställa förtroendet för företagen och aktiemarknaden.³⁸ Det gäller alltså att gemensamt skapa värdegrunder som utgår ifrån folket, då vinsten i ett bolag är beronde av att människor ser nyttan och värdet i att investera. Dagens transparens tvingar företag att ta hänsyn till andra värden än just ekonomiska.

1999 lanserade FN:s generalsekreterare Kofi Annan Global Compact som handlar om företagans ansvar när det gäller mänskliga rättigheter, arbetsvillkor och miljö. Samtliga inom näringslivet uppmanas att respektera och stödja följande principer:³⁹

34 SOU 2004:104 s.32

35 Regeringens skrivelse 2003/04:129.

36 Prop. 2002/03:122

37 OECD

38 Svernlöv, Carl, s.23.

39 The ten principles, Global Compact

Mänskliga rättigheter

1. Stödja och respektera skydd för mänskliga rättigheter
2. Försäkra sig om att deras företag inte är delaktiga i brott mot mänskliga rättigheter

Arbete

3. Föreningsfrihet och rätten till kollektiva förhandlingar
4. Avskaffa alla former av tvångsarbete
5. Faktiskt avskaffande av barnarbete och
6. Avskaffande av diskriminering vad det gäller anställning och yrkesutövning

Miljö

7. Stödja försiktighetsprincipen vad gäller miljörisker
8. Ta initiativ för att främja större miljömässigt ansvarstagande
9. Uppmuntra utveckling och spridning av miljövänlig teknik
10. Motverka all form av korruption⁴⁰

3.2.1 ISO 26000

Under fem års tid samarbetade experter från hela världen med att få fram ett gemensamt ramverk för hållbarhet, som företag och organisationer skall kunna använda sig av. ISO 26000 är idag internationellt accepterat och definierar socialt ansvarstagande såväl som en presentation av hållbar utveckling. Ramverket är inte certifierbart, utan är istället ett komplement till övrigt CSR arbete och belyser hur socialt ansvarstagande kan anpassas till den egna verksamheten utifrån sju kärnområden. Det är alltså mycket viktigt steg mot en alltmer harmoniserad syn på CSR.⁴¹

3.2.2 Svenskt näringsliv

I ett yttrande 2006 har Svenskt näringsliv gett sin syn på CSR. De tar starkt avstånd från att företagens krav på vinst är orsaken till globala problem, tvärtom menar de på att multinationella företag bidrar till att förbättra samhället och näringslivet. De betalar

40 Ibid.

41 Lindbergh, ISO 26000.

generellt högre löner än lokala företag och inför miljövänligare teknik. Svenskt näringsliv vill förtydliga att det är staten som ansvarar för CSR- frågor och är de som har möjligheten att påverka. De betonar även att det inte finns en modell för CSR arbete som passar alla företag och ser därmed nyttan av den frivilliga implementeringen. Företag går mot en allt mer transparent marknad, och deras beteende påverkas då de vill undvika negativ publicitet. CSR certifiering, redovisningsmetoder och övervakningsrutiner får därmed allt större betydelse och har en inneboende styrka eftersom det resulterar i marknadspåverkan. Sammanfattningsvis menar svenskt näringsliv att det skall vara upp till varje enskilt företag att bestämma vilka CSR åtgärder de skall tillämpa, då varje ledning skall ha friheten att besluta om det som är bäst för företaget utan att riskera övertramp på andra områden.⁴²

3.3. Företags CSR – arbete

I dagens samhälle cirkulerar det massvis med förkortningar som lätt kan blandas ihop och förknippas med något annat än vad det egentligen är. Vissa begrepp är så väl inarbetade, att vi idag inte ens behöver fundera på vad det är, utan tankarna dras direkt till den specifika innebörden av begreppet. Om vi drar oss tillbaka tio år var det inte många som visste vad CSR stod för, och massor av vilda gissningar hade förmodligen dykt upp. Idag är det dock en mer frekvent använd förkortning, och de flesta företagare vet vad detta står för men inte hur det skall tillämpas.

CSR handlar i stora drag om företagets samhällsansvar och bygger på frivilliga riktlinjer som företaget ställer upp. CSR brukar delas in i tre områden, ekonomiskt ansvarstagande, miljömässigt ansvarstagande samt socialt ansvarstagande.⁴³

Ekonomiskt ansvarstagande handlar om att man tar ansvar för aktieägarna genom att generera så mycket vinst som möjligt samt att trygga företagets ställning.⁴⁴ Vi får all anledning att komma tillbaka till denna punkt, då vinstintresset är den centrala delen av uppsatsen.

Miljömässigt ansvarstagande handlar om att driva sin verksamhet på ett miljömässigt sätt, så att det inte påverkar våra naturresurser negativt.

Socialt ansvarstagande innebär att företag tar hänsyn till andra medborgares hälsa samt välbefinnande, oavsett relation till företaget.⁴⁵

42 Svenskt näringsliv

43 Grankvist, Per, s. 15.

44 Ibid, s. 15

45 Ibid, s. 15.

Påtryckningar på att företag skall vara transparenta ställer nya krav på företagen, allt ifrån redovisning till hur produkterna tillverkas, såväl som till hur de anställdas arbetsmiljö är. Det är nästintill omöjligt och kan vara mycket kostsamt att inte ta hänsyn till CSR. Det är dock mycket omtvistat huruvida CSR kan öka värdet i bolaget och generera vinst. En del kritiker tror mindre på dessa värden, och menar att CSR bara är en kostnad för bolaget. Det diskuteras ofta om att management idéer skall spara företaget pengar, och vara kostnadseffektiva lösningar, CSR å andra sidan är inte alltid en kostnadsreducering, men kan leverera ökat värde. Förespråkare för CSR menar att ökad legitimitet, har stor potential att öka bolagets intäkter, utöver den kostnaden det innebär.⁴⁶

Då vi bara är i begynnelsen av företags samhällsansvar, är detta en fråga som med all säkerhet kommer bli mycket viktig, eventuellt avgörande för företags överlevnad. I propositionen 2004/05:85 nämns CSR och det framställs att den ökande internationaliseringen ställer nya krav på ansvarstagande från företagens sida. Propositionen behandlar frågor kring miljö men även etiskt ansvarstagande i samband med investeringar i utvecklingsländer. Den framställer dock att frågor av denna karaktär inte skall stadgas i aktiebolagslagen då de faller utanför de rent aktiebolagsrättsliga området.⁴⁷

3.3.1 Ekonomiskt ansvarstagande

”When it is a question of money, everybody is of the same religion” - Voltaire⁴⁸

Då många företagare insett att CSR inte bara behöver vara en kostnadsfråga, utan kan genom ökat ansvar reducera kostnader och öka vinsten, har intresset ökat. Genom effektiv resursanvändning, tar företaget ansvar för sig själv såväl som för samhället. Historiskt sett skapades företag för att tillhandahålla varor och tjänster som samhället såg ett behov i, och därigenom göra en skaplig vinst på detta. Samhället bygger på att det finns hängivna entreprenörer som ser en vinning i att tillhandahålla varor och tjänster, och vinsten har därmed varit det primära incitamentet. Efter hand har synen på vinst förändrats och idag är det en accepterad föreställning om att företag skall maximera sin vinst.⁴⁹ I mitten på 2000 talet bestämde sig ett antal namnkunniga ekonomer knutna till Harvard University för att oberoende av varandra undersöka förhållandet mellan CSR och lönsamhet.⁵⁰ 2006

46 Näringsliv & Samhälle, utbredd myt om hur CSR påverkar företag.

47 Prop 2004/05:85 s. 219.

48 Grankvist, Per, s. 27.

49 Archi B, Carroll.

50 Grankvist. Per, s.27ff

publicerade ekonomiprofessorerna Michael Porter och Mark Kramer en artikel i Harvard Business Review som visade att hållbarhet bidrar till ökad lönsamhet. De menade att CSR inte bara skall ses som en del av den vanliga verksamheten, utan även öppna upp möjligheter för nya innovationer och ökade konkurrensfördelar.⁵¹ I samband med detta startades tidningen CSR i praktiken som syftar till att ge konkreta exempel på hur CSR frågor bidrar till ökad lönsamhet.⁵²

I och med att det ekonomiska ansvaret syftar till att ge aktieägarna största möjliga utdelning, och samtidigt säkra företagets ställning är CSR frågor mycket gynnsamt. Affärspressen har rapporterat om hur föregångare inom CSR kunnat bevisa att deras verksamhet skapat stora värden även för aktieägarna. I början av 2011 publicerade ekonomerna Porter och Kremer ytterligare en artikel i Harvard Business Review där resonemangen från föregående artikel tas till en ny nivå. I denna artikel menar de att CSR inte bara kan bidra till ökad lönsamhet, utan att det är absolut nödvändigt att ta hänsyn till detta för att tjäna pengar. De menar även att CSR är det som kan rädda den situation vi befinner oss i idag, då det kapitalistiska systemet orsakat stora problem för samhället på grund av självisk inställning.⁵³

Nedan följer ett antal punkter som är viktiga att ta hänsyn till för att företaget skall ta sitt ekonomiska ansvar.

1. Företagen skall vara så vinstdrivande som möjligt.
2. Man skall aktivt jobba för att vara konkurrenskraftiga.
3. Arbetet inom företagen skall bedrivas så effektivt som möjligt.
4. Viktiga att öka avkastningen för aktieägare.⁵⁴

51 Porter, M, Kramer, M, Harvard Business Review, Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility.

52 Grankvist, Per, s. 39.

53 Porter, M, Kramer, M, Harvard Business Review, Creating Shared Value.

54 Archi B, Carroll, The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders

3.3.2 Miljömässigt ansvarstagande

Vår värld står idag inför stora utmaningar vad gäller miljön. Vi börjar se konsekvenserna av vårt hänsynslösa användande av naturresurser. Idag är företags miljöarbete en överlevnadsfråga och det går inte längre att blunda eller undvika klimatfrågor om verksamheten skall stå sig långvarig, så vad kan då företag göra för att ta sitt ansvar⁵⁵?

Effektiv resepolicy är en av de viktigaste punkterna för företag att se över. I dagens samhälle då affärer till största del sker på internationell nivå, är resor oundvikligt. Ett sätt att få ner miljöpåverkan är att företag inrättar resepolicy, där de anställda skall välja det miljövänligaste transportmedlet. Man bör även se över möjligheten för de anställda att ha distansmöten. I vissa fall är resor inte nödvändiga, då vi kan använda oss av teknik som möjliggör telefon och video möten. På detta sätt kan vi minska resekostnader och miljöpåverkan⁵⁶. Sedan Telia införde en resepolicy som innebär att anställda inte skall resa mer än om det är absolut nödvändigt, har resorna minskat med 30 procent och de räknar med att spara 70 miljoner kronor om året.⁵⁷ Denna punkt berör även socialt ansvarstagande 3.1.4, då man undviker att de anställda jobbar under stressiga reseförhållanden, och på så sätt bidrar till ökat välmående för personalen.

Transporterna är även en stor del av problemet och därmed en stor del av lösningen. Välplanerade transporter sparar både tid och pengar. Allt fler företag har börjat utnyttja de tomma lastutrymmena de har på tillbakavägarna. Det kan vara så att ett annat företag behöver få något transporterat till den ort som transporten skall tillbaka till och kan därmed utnyttja det tomma lastutrymmet, och spara både på pengarna och miljön. Det skulle även vara effektivt för företag att transportera godset med tåg. Mellan de mest trafikerade hamnarna skulle det innebära lönsamhet om företag gick ihop och anordnade gemensamma godståg. Green Cargo anammade iden och introducerade ett pendeltåg mellan Uddevallas hamn och Göteborgs hamns som gick fem gånger i veckan. Genom ett samarbete mellan hamnarna och Green Cargo, har man kunnat minska utsläppen till 32 kg koldioxid per år, till skillnad från 358 ton per år som ett lastbilsalternativ hade

55 CSR Guide.se, Miljö.

56 Grankvist, Per, s. 66 ff.

57 Miljöaktuellt, Lönsam och "grön" resepolicy - Telia sparar 70 miljoner kronor om året.

inneburit. På detta sätt erbjuder man både ett miljövänligt alternativ, samtidigt som det är billigare än andra transportmedel.⁵⁸

Återvinning och återanvändning som strategi kan innebära kostnadseffektiva lösningar för företagen samtidigt som de värnar om miljön. Möjligheten att återvinna kan locka kunder till butikerna. Vi är nog alla bekanta med pantsystemet som infördes i mitten av 1980- talet. Det här är ett mycket bra exempel på hur man får tillbaka kunderna till butikerna. Även kosmetikamärket Madara Cosmetics har samma ide och har placerat en grön soptunna i butiken, där kunderna kan slänga sina tomma förpackningar. Som tack får kunderna en kupong med rabatter som de kan utnyttja i butiken. Samtidigt som Madara Cosmetics lever upp till en miljövänlig profil och ökar bolaget trovärdighet, undviker de att kunderna väljer en utav deras konkurrenter. Ytterligare ett exempel är det japanska klädföretaget Uniqlo som två gånger om året erbjuder sina kunder möjligheten att återvinna sina plagg i Uniqlo butikerna. Kläderna som är i gott skick doneras sedan till flyktingläger i Thailand och Nepal. De kläder som är i sämre skick återvinns istället som isolering eller bränsle.⁵⁹ I Storbritannien och Irland har företaget Nestle reducerat både miljöpåverkan och kostnader, då de designat en ny påskäggsförpackning som är helt återvinningsbar och mindre storlek. Nestle sparar idag 726 ton plast som är ersatt med komposterbar naturplast⁶⁰. Ovan är några exempel på hur företagen kan agera, som är fördelaktigt både för sig själva och miljön och som säkerligen kommer innebära konkurrensfördelar på längre sikt.

Kommunikation är en nyckelfaktor för att företag skall bli framgångsrika, lika så miljömedvetna. Det gäller att hållbarhetsarbetet genomsyrar hela företaget så att alla medarbetare snålar med resurserna, tänker på vilka transporter de använder och aktivt försöker minimera avfallet. Många har infört en så enkel sak som att skrivarna skriver ut dubbelsidigt. Tele2 i Kista sparade 518 000 kr på ett år genom att införa en policy att skriva ut dubbelsidigt, papperna som de sparar motsvarar fyra och ett halvt träd. Det gäller att göra de anställda medvetna, inte bara genom skyltar utan även genom föreläsningar m.m. Ett företag som har ett välskött hållbarhetstänk som genomsyrar hela företaget, signalerar mycket om hur bolaget sköter sina andra delar av företaget, och bidrar till ökat trovärdighet.⁶¹

58 My newsdesk, Miljöanpassade containertransporter i väst.

59 Grankvist, Per, s.77 ff.

60 CSR i praktiken, Nestlé minskar förpackningarna på påskäggen.

61 Grankvist, Per, s. 80 ff.

3.3.3 Socialt ansvarstagande

För att bolag skall bli så framgångsrika som möjligt gäller det att företaget består av dedikerade anställda. I tidningen Fortune sammanställdes en lista över de 100 bästa företagen och analyserade vad som var gemensamt bland dessa. Analysen talade sitt tydliga språk och företagskulturen visade sig vara den viktigaste komponenten för ett framgångsrikt företag⁶². Vad är det då som bygger upp en god företagskultur? Följaktigen skall vi titta på några exempel, och hur dessa bidrar till socialt ansvar.

Trygghet på jobbet kan ses som en självklarhet, men om vi gör en vidsträckt tolkning av begreppet finner vi att trygghet inte bara innebär fysisk säkerhet utan även psykisk. En medarbetare som jobbar inom en otrygg miljö kommer att ha största fokus på detta, och inte fokusera hundra procent på arbetsuppgiften. Genom att kontinuerligt se över säkerhetsrutiner och säkerhetsföreskrifter, undviker man att någon av de anställda skadar sig och måste sjukskrivas. Även om en arbetsplats inte innebär någon större risk för fysisk skada, skall hänsyn tas till den psykiska hälsan. En arbetsplats där anställda jobbar under stress kan innebära stora kostnader för företaget, då sjukskrivningar på grund av utbrändhet kan bli aktuellt. Det har även visat sig vara lönsamt för företag att satsa på de anställdas levnadsstandard utanför jobbet. Genom att öka medvetenheten om hälsa och kost, bidrar detta till färre sjukskrivningar, då de anställda lever ett hälsosammare liv. Det har även visat sig ge kostnadsreduceringar i rekryteringsprocesser, då man slipper en hög personalomsättning.⁶³

Mångfald och integration är en nödvändighet för att ekonomin i samhället skall växa, det gäller att visa för företagen hur dessa punkter kan leda till lönsamhet. Mångkulturella företag kan bli en konkurrensfaktor, då företag i allt större utsträckning väljer att etablera sig internationellt. En företagsledare som är kunnig inom området, har större möjlighet att kunna skraddarsy affärerna så att de anpassas till olika kulturer och deras behov.⁶⁴ Ett företag kan även få ökat värde genom att förtroende ökar när dessa frågor tas på allvar. McDonalds är ett av de företag som valt att marknadsföra sitt sociala ansvarstagande. I annonserna meddelade de att de inte anställer turkar, greker, eller peruaner – de anställer individer. Reymond Mankowitz, McDonalds kommunikationschef i Sverige, förklarar att

62 Ibid, s.97.

63 Ibid, s.100 ff.

64 CSR i praktiken, Mångfald måste kopplas till lönsamhet för att bli framgångsrik.

de dagligen tar emot gäster med olika nationaliteter, kön och ålder, därför bör de som företag visa att de kan möta kundens behov genom att själva representera mångfald.⁶⁵

Det har även visat sig att satsning på kvinnor ökar lönsamheten för företag. Om företagen skall driva affärer där kvinnor skall handla, måste det även vara ett ställe där kvinnor vill jobba, likaså olika åldrar. Unga människor som kommer in i företag bidrar med ny kunskap och information medan de äldre besitter kunnande och erfarenhet.⁶⁶ CSR i praktiken har tagit det så långt, att det nu anordnas seminarium där tanken är att visa svenska företag att det lönar sig att anställa kvinnor.

– Kvinnor spelar en stor roll i samhället som konsumenter, medborgare, ledare och arbetare. Vi vet att för varje dollar som investeras i en kvinna, såsom hälsa, utbildning, affärsmöjligheter och liknande, är avkastningen betydligt större, berättar Pruzan-Jørgensen⁶⁷

Lösningar på samhällsproblem är ytterligare ett exempel på företags sociala ansvar, som inte bara syftar till interna åtgärder utan även externa. Många menar att juridiska personer har samma ansvar som fysiska medborgare att bidra till ett bättre samhälle. Låt oss vara överens om detta och titta på hur lösningar av samhällsproblem kan bidra till ökad lönsamhet för företagen. De flesta affärsmöjligheterna uppstår av att man uppfinner en lösning på ett problem. Genom att företag försöker lösa samhällsproblem uppstår även nya affärsmöjligheter. En affärsmöjlighet som gagnar företaget såväl som samhällsutvecklingen är den nya framtiden, då det är lättare att tjäna pengar i ett välfungerande samhälle. Påtryckningarna från medborgarna på schysta villkor talar sitt tydliga språk.

2011 gick H&M med i Fair Wage Network för att få olika klädföretag och deras samarbetspartners att gå ihop och jobba för skäliga löner inom branschen. De har även beslutat om en plan som skall bidra till Bangladesh sociala utveckling, detta för att Bangladesh är en utav de viktigaste marknaderna för H&M.⁶⁸ Då transparensen på publika företag är hög, är det till stor fördel att H&M aktivt arbetar med samhällsfrågor. De visar inte bara hög trovärdighet, utan tar även ansvar för den problematik som råder i världen idag. Ju bättre sociala förhållanden Bangladesh har, desto lättare kommer det att bli för H&M att göra affärer, och därmed minska risken för ett dysfunktionellt samarbete.

65 Grankvist, Per, s. 106.

66 Ibid, 109 ff.

67 CSR i praktiken, Ökade möjligheter för kvinnor ger bättre hållbarhet i samhället.

68 Persson, Karl Johan, Conscious actions highlights 2011,

3.4 Varumärket mår bra av CSR

Varumärket är ett av företagens viktigaste konkurrensmedel. Det tar långt tid att bygga upp ett starkt varumärke men kan förstöras på några timmar genom incidenter så som oskäligen arbetsvillkor eller miljöförstörelse. Varumärkets rykte är det som påverkar konsumenterna att köpa varor och tjänster. Det är även ryktet som influerar investerare; en bra ide men dåligt rykte kommer att bli svårt att få lönsam. Ett gott CSR arbete kan få konsumenterna att automatiskt förknippa varumärket med etiska värden, vilket kommer ge en positiv bild av företagen och göra dem till en stark konkurrent. Det kan dock vara svårt att mäta varumärke och rykte i pengar, men några som har försökt göra detta är Reputation Institut. Google toppade listan tätt följt utav Toyota.⁶⁹

Det som gör att Google har ett mycket starkt varumärke med gott rykte är att de aktivt ser över deras CSR arbete. De är även ledande vad gällande att upplysa andra företag om CSR, då de bland annat startade ett projekt gällande detta i Kina 2007.

3.4.1 CSR och tillämpning

Kunskapen om CSR växer mycket snabbt och företagens ansvar likaså. Trots detta är det inte en majoritet av de svenska börsnoterade bolagen som bedriver ett effektivt CSR arbete. Endast 9 av de 30 största Svenska börsnoterade bolag har en specifik CSR ansvarig i sin koncernledning. Följande tabell presenterar vilka.⁷⁰

69 CSR i praktiken, Toyota, Google och Ikea i toppen över listor på bolag med bäst rykte i världen.

70 Yttra, 9 av 30 Svenska börsbolag har CSR – ansvarig i koncernledningen.

ABB	Investor	Handelsbanken
Alfa Laval	Lundin Petroleum	✓ Skanska
Assa Abloy	MTG	✓ SKF
Atlas Copco	Nordea	SSAB
✓ Astra Zeneca	Nokia	Swedbank
✓ Boliden	Sandvik	✓ Swedish Match
Electrolux	✓ SCA	Tele2
Ericsson	SCANIA	TeliaSonera
✓ Getinge	SEB	✓ Volvo
✓ H&M	Securitas	

71

Detta utesluter inte att företagen bedriver CSR arbete, det innebär endast att de inte har någon som är utsedd för att specifikt jobba med dessa frågor. Det är inte ovanligt att de som arbetar med CSR har en rad med andra ansvarsområden också.⁷² Allteftersom kunskapen inom CSR ökar kommer troligtvis även företagen att öka sitt arbete inom detta, och troligtvis kommer framtidens kunder ställa så höga krav att företag måste ha en CSR ansvarig.

71 Yttra, 9 av 30 Svenska börsbolag har CSR – ansvarig i koncernledningen.

72 Ibid.

3.5 Sammanfattning av CSR

CSR är en relativt ny företeelse som inte nått fäste hos alla företag, det är fortfarande inte en självklarhet att företag tar hänsyn till detta. Det torde bero på informationen inte varit tydlig och att det fortfarande råder brist på kunskap. I och med ISO 26000 har ett harmoniserat ramverk presenterats och underlättat för företag och organisationer att anpassa sin verksamhet till CSR, vilket kommer innebära att fler tar hänsyn till detta.

Undersökningen visar att det går att bedriva ett effektivt CSR arbete, utan att riskera att det innebär stora kostnader eller omorganisationer. Det sociala ansvarstagandet handlar om hur företaget mår internt, så väl som externt. Det gäller att fokusera på de humana resurserna och se till att samspelet dem emellan fungerar. Ekonomiskt ansvarstagande handlar om att ta hand om företagets ekonomiska resurser, så att man kan trygga företagets resurser och även ge så stor utdelning till aktieägarna som möjligt. Genom att effektivt jobba med CSR kan detta innebära att företagen blir konkurrenskraftiga och därmed ytterligare säkrar den ekonomiska ställningen. Den tredje och sista punkten inom CSR är miljömässigt ansvarstagande, som syftar till att företagen aktivt väljer miljömässiga alternativ, så att de värnar om miljön idag och framåt. CSR innebär alltså mer än enbart filantropi, och bör effektivt integreras i företagets arbete. Det är idag inte ett krav, men anses vara en nödvändighet för att möta framtidens behov.

4. Analys och Slutsats

4.1 Sammanfattning av undersökning

Sammanfattningsvis visar undersökningen att CSR är mycket vidsträckt och kan vissa fall vara svårtolkat. Det råder delade läger huruvida CSR arbetet borde vara en del av bolaget samt om det ger ökad vinst eller ej. CSR är idag inarbetat hos en del stora börsnoterade företag, då det ställs högre krav på transparens hos dessa. En stor missuppfattning har varit att CSR skall innebära ökade kostnader, en kostnad som framförallt de små företagen inte har resurser till. Undersökningen visar dock att CSR ökar lönsamheten för företag, utan att innebära större omorganisationer eller kostnader.

4.2 Analys och diskussion om ABL och CSR

Som konstaterat, är vinstsyftet till för att skydda aktieägarna ifrån att ledningen använder resurserna på ett sätt som inte är vinstdrivande. Det ligger alltså i ägarnas intresse att företag vidtar åtgärden som är vinstgenererande. Om man jämför samhällsansvar med strävan efter finansiell avkastning, kan uppsatsen visa på hur dessa två intressen samspelar. Genom att ta hänsyn till CSR finns möjligheter att spara pengar och stärka varumärket. Idag jobbar företag med att marknadsföra sig som ansvarstagande medlemmar av samhället när det gäller t.ex. miljöfrågor. Tele2 tar till exempel hänsyn till miljöpåverkan genom att spara papper och får därigenom möjligheten att marknadsföra sig som ett miljömedvetet företag. Ett gott CSR arbete skapar ett positivt rykte kring varumärket, vilket även lockar investerare. Då konsumenter väljer mellan två varor av samma slag och samma prisklass, är den avgörande faktorn hur god marknadsföring företaget har haft. Det är alltså en konkurrensfördel att ta hänsyn till CSR och en långsiktig investering, då man samtidigt undviker eventuella skandaler och dålig publicitet. En intressant fråga inom ämnet är hur den enskilda ägaren svarar om de ombeds visa hur deras delaktighet i samhällsansvar ser ut. Ägarna är ofta exkluderade i frågor som rör CSR och intresset i frågan torde vara relativt litet, då tanken med att köpa aktier är rent finansiellt. Många storköpare av aktier ser bara siffror och tabeller och har ingen kunskap

om hur företaget förhåller sig i olika frågor. Istället för ägarnas intresse, är det ofta ledningen som avgör hur bolaget skall värna om CSR och hur varumärket skall uppfattas. Ledningen och övriga intressen ställer sig ofta separat från ägarintresset, då ledningens beslut skall stödja och underbygga ägarnas strävan efter maximerad vinst.

Vi går mot en mer transparent marknad och hållbar utveckling, vilket idag är nyckeln till att säkra framtiden. Jag delar inte Friedmans ståndpunkter vad gäller ett aktiebolags ansvar. Jag anser att en juridisk person har samma samhällsansvar som en fysisk person och att aktiebolagens ansvar sträcker sig längre än det rent ekonomiska. Ansvarsfullt företagande borde främja den roll som företag spelar i samhället och därmed få ökat förtroende från konsumenterna, vilket med hjälp av god marknadsföring i flera fall resulterar i ökad omsättning. Jag anser däremot inte att ett bolag skall tvingas värna om andra värdegrunder än de rent ekonomiska, då detta riskerar att resultera i att företag blir ekonomiskt ineffektiva, om inte konsumenterna är villiga att betala mer för de produkter och tjänster som produceras till schysta villkor. Det är fortfarande pengar som talar och då CSR inte är inarbetat internationellt, kommer företag att flytta till länder där det är mer ekonomisk lönsamhet och de inte har samma krav. Det jag menar måste ske är internationella stadgar, så att påtryckningen om samhällsansvar syns från flera håll. Det är därmed viktigt att implementeringen av CSR är frivillig, så varje bolag kan besluta om vad som är bäst för dem och ha en flexibilitet, hellre locka med morot än piska. Det är samtidigt viktigt att företagen fortfarande har vinstsyftet som sitt högsta ansvar, då företagen är beroende av att människor ser egennytta i att investera i aktier och vinsten är därmed ett viktigt minoritetsskydd.

För de beslut i enlighet med CSR som innebär en benefik del, uppställer aktiebolagslagen svårigheter, såvida samtliga aktieägare inte är överens om att göra avkall från detta enligt 7:43 ABL. Det är dock svårt att beräkna hur ett beslut som faller under CSR kommer att öka värdet i bolaget, och hur detta kommer att påverka lönsamheten. För att styrelsens beslut om att införa CSR icke skall inskränka på minoritetsskyddet, skall styrelsen visa att det faller inom verksamhetsföremålet, såväl hur detta kommer aktieägarna till godo genom vinst. Beslut om en ekonomisk transaktion, som exempelvis sponsring eller reklam, är tillåtna om de motiveras med affärsmässiga skäl, då detta genererar vinst på längre sikt. Ett beslut som inte är vinstgenererande, kan även godkännas om motiveringen är eventuella stora ekonomiska förluster, om åtgärden inte vidtas. Ett exempel på detta kan vara att förbättra kvalitén på en fabrik eller ta till miljöåtgärder.

Det är även tillåtet att göra avsteg från vinstsyftet om samtliga aktieägare är överens om att en del av vinsten skall delas ut som gåva 17:5 ABL. Det gäller alltså att samtliga aktieägare närvarande på stämman godkänner beslutet om gåva och att de representerar 9/10 av alla aktier i bolaget. Vad som är viktigt att poängtera här, är inte att aktieägarnas vinst åsidosätts, utan de frångår sig snarare frivilligt rätten till en viss del av vinsten. Beslutet anses vara en gåva om det ej kan motiveras med affärsmässig karaktär. Det är dock mycket begränsat hur mycket som får delas ut som gåva. Jag anser att beslut om gåva till allmännyttigt ändamål värnar om bolagets CSR och skapar värden som sträcker sig längre än de rent ekonomiska. Därmed skulle ett beslut om gåva kunna motiveras med affärsmässigt skäl. Vi kan redan idag se hur företagens varumärke stärks av att bolaget lägger en del av vinsten till allmänhetens nytta och hur detta ökar attraktiviteten för investerare.

Det är även intressant att analysera hur CSR ser ut externt och internt för företagen. Flera exempel i uppsatsen har visat på hur företag internt inkorporerar CSR, men det har varit svårt att finna tydliga exempel på hur de arbetar externt. Det som bygger upp ett företag är ledningen tillsammans med dem anställda. Genom att internt värna om medarbetarna skapar företaget en långsiktighet och minskar dessutom personalomsättningen. Medarbetare som känner en delaktighet och förtroende kommer att jobba bättre och därmed öka lönsamheten. Jag tror att allt eftersom vi får en medvetenhet om CSR, kommer den anställda att börja ställa högre krav. Så länge det råder stor arbetslöshet, har företagen större handlingsfrihet vad gäller löner och arbetsförhållanden, då medborgarna inte har en stor valmöjlighet till arbete. Däremot om ekonomin vänder och det blir personalbrist, kommer de företag som har schysta villkor att locka till sig de bästa medarbetarna och därmed slå sig starka konkurrensmässigt.

Externt finns det intressenter som spelar en mycket viktig roll, däribland media, som styr hur varumärket skall uppfattas och som till stor del dessutom styr kundkretsen. Genom att företag jobbar externt på att lösa samhällsproblem, finner de nya möjligheter till att tjäna pengar och får även konkurrensfördelar. Nya grenar inom företaget måste dock falla inom verksamhetsföremålet, för att ägarna skall kunna styra i vilken riktning och bransch företaget skall befinna sig i.

CSR lämnar företag att tolka och använda detta begrepp på många olika sätt. Anledningen till den osäkerhet som råder på området är brist på information och tydliga riktlinjer om hur det skall implementeras i företagen. Uppsatsen har på flera punkter kunnat bevisa att aktiebolag kan bedriva CSR arbete och samtidigt öka lönsamheten. Då

ramverk som ISO 26000 presenteras och harmoniserar synen på företagens samhällsansvar, går vi mot en mer samlad syn på CSR, nationellt så väl som internationellt. Ett icke fungerande CSR-arbete kan föda en mycket negativ bild, då det endast används som PR-trick. Intressant är att trots att en del bolag enbart använder CSR som PR-trick, visar detta ändå på en påtryckning från konsumenterna och de förväntningar företag har. Denna påtryckning från kunderna gör att CSR blir alltmer ett krav för företagens överlevnad, då de inte har råd att riskera negativ publicitet. Marknaden är alltså den viktigaste komponenten för ett bolag och har en inneboende styrka. Jag anser därmed inte att aktiebolagslagen måste implementera nya lagstadgar för att värna om CSR, utan det skall vara marknaden som bestämmer vad som är acceptabelt.

4.3 Slutsats

Aktiebolagslagen lämnar stort utrymme för aktiebolag att ta ett samhällsansvar genom CSR. Då aktiebolagets syfte är att bereda aktieägarna med vinst, om inte annat föreskrivits i bolagsordningen, uppkommer inga problem om beslutet kan styrkas med affärsmässig karaktär och ger ett värde tillbaka till bolaget. Skulle ett beslut strida mot vinstkravet kan samtliga aktieägare besluta om att denna transaktion skall godkännas, såvida beslutet inte innebär en otillbörlig fördel/nackdel för en aktieägare.

Uppsatsen visar att det många gånger kan vara riskabelt att inte ta hänsyn till CSR, då det inte enbart innebär att man förbiser en chans att öka vinsten. Företagen riskerar även stora förluster i framtiden, om det uppdagas att de missköter sig. Vidare visar undersökningen flera exempel på att ett ökat samhällsansvar kan öka avkastningen för företaget, genom exempelvis reducerade resekostnader, ökat värde av varumärke och minskad personalomsättning. Företagens CSR arbete får dock inte vara så omfattande att det inskränker på verksamhetsföremålet, såvida inte samtliga aktieägare godkänner beslutet. Detta för att delägarnas syfte med bolaget inte skall åsidosättas. Skyddas delägarnas intressen och besluten har en affärsmässig karaktär, finns det inga legala hinder för ett aktiebolag att arbeta med CSR och är därmed förenligt med vinstkravet.

4.2.1 Egna reflektioner

Det har varit mycket intressant att undersöka detta ämne, då det fångat mitt fortsatta intresse. Det är även ett område jag skulle vilja arbeta med i framtiden, då jag anser att behovet är stort och det ligger mig varmt om hjärtat. Det som har varit svårt under uppsatsen har varit att finna material, då CSR är en ny företeelse och det tagit mycket tid att finna artiklar som jag kunnat använda mig av. Det var även svårt att bestämma upplägget på uppsatsen, då CSR är mycket brett och jag ville fånga in så många aspekter som möjligt. Det jag valde att fokusera på var de vardagliga lösningarna som både stora och små företag kan tillämpa. Det var viktigt för mig att så många företag som möjligt skall ha nytta av uppsatsen, därför valde jag att inte begränsa den till en specifik bransch. Jag har även varit i kontakt med företag som varit intresserade av ämnet, och hoppas på fortsatt kontakt, så att CSR kan få ett starkare fäste och bli en naturlig del av företagets arbete.

Källförteckning

Offentligt tryck

Prop. 2004/05:85 – Ny aktiebolagslag

Prop 2004/05:178 – Aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning

Prop. 2002/03:122 – Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling

Prop. 1975:103 - Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag, m.m

Prop 1973:93 - Förslaget till lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag

SOU 2004:104 – Att lära för hållbar utveckling

SOU 1971:15 - Aktiebolagsutredningens betänkande

2003/04:129 – En Svenskt strategi för hållbar utveckling

Rättsfall

NJA 2000 s. 404

NJA 1964 s. 431

NJA 1962 s.182

Litteratur

Af, Sandeberg, Catarina, *Aktiebolagsrätten*, 2006, Studentlitteratur

Archi B, Carroll, *The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders*, Business Horizons, July-August 1991

Friedman, Milton, *The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits*, The New York Times Magazine, September 13, 1970

Grankvist, Per, *CSR i praktiken*, 2012, Liber AB

Koskinen, Lennart, *Etik, ekonomi och företagets själ*, 2002, Prisma

Rhode, Knut, *Aktiebolagsrätten*, 2011, Norstedts Juridik AB

Sandström, Torsten, *Svensk Aktiebolagsrätt*, 2010, Norstedts Juridik AB

Svernlöv, Carl, *Svensk kod för bolagsstyrning*, 2011, Norstedts Juridik AB

Svernlöv Carl, *Svensk kod för bolagsstyrning: med kommentar för praktisk tillämpning*, 2006, Norstedts Juridik AB

Taxell, Christoffer, *Selskabers Samfundsansvar*, Finland

Trollestad, Claes, *Etik & organisationskulturer : att skapa en gemensam värdegrund*, 2000, Svenska Förlag

Rapport

Persson, Karl Johan, Hennes & Mauritz, Conscious actions highlights 2011

Svenskt näringsliv, Företagens roll i samhället, 2006

Elektroniska källor:

CSR Guide.se, Miljö, <<http://www.csrguiden.se/miljoearbete-och-socialt-ansvar-foer-loensamma-affaerer/miljoearbete-laes-haer-vad-det-innebaer/>> Hämtad 2012-12-08

CSR i praktiken, Mångfald måste kopplas till lönsamhet för att bli framgångsrik, <<http://csripraktiken.se/2012/02/20/petra-wahlstrom-mangfald-maste-kopplas-till-lonsamhet-for-att-bli-framgangsrik/>> Hämtad 2012-12-04

CSR i praktiken, Ökade möjligheter för kvinnor ger bättre hållbarhet i samhället, <<http://csripraktiken.se/2011/11/22/okade-mojligheter-for-kvinnor-ger-battre-hallbarhet/>> Hämtad 2012-12-08

CSR i praktiken, Toyota, Google och Ikea i toppen över listor på bolag med bäst rykte i världen, <<http://csripraktiken.se/2008/11/12/toyota-google-och-ikea-i-toppen-over-listor-pa-bolag-med-bast-rykte-i-varlden/>> Hämtad 2012-12-18

Global Compact, the ten principles, <<http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html>> Hämtad 2013-05-06

Harvard Business Review, Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility, Porter Michel E, Kramer, Mark R, <<http://hbr.org/2006/12/strategy-and-society-the-link-between-competitive-advantage-and-corporate-social-responsibility/ar/1>> Hämtad 2012- 12-11

Harvard Business Review, Creating Shared Value, Porter, Michel E, Kramer, Mark R, <<http://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value>> Hämtad 2012- 12-11

Lagen.nu, juridisk person, https://lagen.nu/begrepp/Juridisk_person Hämtad 2013-08-19

Lindbergh, ISO 26000, < <http://web.comhem.se/~u18415003/ISO26000.htm>> Hämtad 2012-12-29

Miljöaktuellt, Lönsam och "grön" resepolicy - Telia sparar 70 miljoner kronor om året, <<http://miljoaktuellt.idg.se/2.1845/1.133510>> Hämtad 2012-12-08

My newsdesk, Miljöanpassade containertransporter i väst, <<http://www.mynewsdesk.com/se/view/pressrelease/miljoanpassade-containertransporter-i-vaest-191495>> Hämtad 2012-12-10

Näringsliv & Samhälle, utbredd myt om hur CSR påverkar företag, <http://www.hhs.se/se/BusinessAndSociety/Press/pressmeddelanden/Pages/press_110912.aspx> Hämtad 2012-11-28

OECD, About OECD < <http://www.oecd.org/about/>> Hämtad 2013-05-06

Socialt Ansvar – en studie av fyra företags syn på och implementering av Socialt Ansvar <<https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/1902/1/200622.pdf>> Hämtad 2013-05-06

Yttra, 9 av 30 Svenska börsbolag har CSR – ansvarig i koncernledningen, <<http://yttra.se/archives/15760>> Hämtad 2012- 12-29

